

Abstrakt

Výtvarná kultura Protektorátu Čechy a Morava [rukopis] : rigorózní práce / Milan Pech ; vedoucí práce: prof. PhDr. Petr Wittlich, CSc., 2012. – XXX s.

Rigorózní práce se zabývá výtvarnou kulturou v Protektorátu Čechy a Morava. Analyzuje české výtvarné umění v době nacistické okupace za druhé světové války. Soustředí se přitom na jeho oficiální polohu, která dosud nebyla badatelsky zpracována. Autor vycházel z průzkumu archivních pramenů, dobového tisku a literatury. Cílem práce bylo sledovat nejen klíčová témata veřejné diskuze o uměleckých otázkách, ale také praktický chod českého legálního výtvarného umění v podmínkách okupace.

Nejprve přibližuje historický kontext let 1938 až 1945. Spolu s tím reflektuje vybrané patologické jevy, které okupace a válka v české společnosti vyvolaly. Ty, které se promítly do výtvarného umění interpretuje z psychoanalytického hlediska. Poté se soustředí na oficiální kulturní politiku Protektorátu Čechy a Morava. Sleduje krátkodobé a dlouhodobé cíle nacistické okupační strategie a jejich vliv na chod kulturního života české společnosti. Konstatuje, že cenzura odstraňovala z veřejného života díla židovských umělců, dále práce z nacistického hlediska formálně nebo ideologicky nepřijatelná. Následně hovoří o radikálně-konzervativní kritice moderního umění, která vinila avantgardu z merkantilismu, politizace umění, cizorodosti nebo umělecké svévolnosti. Dále se soustředí na otázku tzv. zvrhlého umění (entartete Kunst). Poukazuje na to, že byl tento termín užíván k denunciaci a difamacii moderního umění. Uveřejňuje dosud neznámé Seznamy českých zvrhlých malířů. Potom se zabývá protektorátní „kulturní konjunkturou“, která se projevila sice vysokou kulturní aktivitou, ale poklesem kvality. V té souvislosti se věnuje problematice kých, která tehdy začal být aktuální a vyústila v širokou veřejnou diskusi táhnoucí se celými čtyřicátými léty. Tematizuje boj proti kých, prodej reprodukcí uměleckých děl v pražské galerii Topičův salon nebo komunistický propagandistický film z uměleckého prostředí, který byl adaptací protektorátní předlohy. Rigorózní práce řeší také spor o historismus, který tehdy vznikl díky tvorbě bývalých avantgardistů, kteří nově pracovali ve stylu starých historických slohů jako gotika, renesance nebo baroko. Její závěrečná část se zaměřuje na fungování dvou významných pražských kulturních institucí, jednak Spolku výtvarných umělců Mánes, jednak soukromé galerie Topičův salon. V obou případech demonstruje, jak se obě instituce vyrovnávaly s tlakem okupačního režimu. Součástí příloh je přehledná tabulka, v níž jsou zaznamenány výstavy uspořádané v pražských galeriích v letech 1938–1944.

Rigorózní práce ukazuje, jak rozličnými způsoby reagovala česká oficiální výtvarná kultura na měnící se politické a hospodářské podmínky od mnichovské krize po osvobození. Příkladem může být tehdejší mimořádný zájem o výtvarné umění a spekulace s ním, jejichž důsledkem byla nadprodukce, všeobecný pokles kvality, obchod s kýchem a falzifikáty. Z textu je rovněž zřejmé, že se v protektorátu vytvořily teoretické předpoklady pro poválečné úsilí socializovat soudobé umění a vypořádat se kýchem.

Klíčová slova

Výtvarné umění. Protektorát Čechy a Morava. Německá okupace. Nacistická kulturní politika. Entartete Kunst / Zvrhlé umění. Antimodernismus. Cenzura. Konjunktura. Kých. Historismus. Psychoanalýza. Spolek výtvarných umělců Mánes. Topičův salon.